<u>গৌহাটী উচ্চ ন্যায়ালয়</u>

(ন্যায়াধীশ উজ্জ্বল ভূঞা, সুমন শ্যাম আৰু পৰাণ কুমাৰ ফুকনৰ বিচাৰপীঠ)

কাৰ্তিক চক্ৰৱৰ্তী আৰু অন্যান্য .... আপীলকাৰী

-বনাম -

অসম চৰকাৰ .... উত্তৰদাতা

ফৌজদাৰী আপীল নং ৭ আৰু ৮ চন ২০০৮

ৰায়ৰ তাৰিখ: ২৬ অক্তোবৰ, ২০১৭

সাক্ষ্য আইন, ১৮৭২, ৰ ধাৰা ২৬- আইনখনৰ ২৬নং ধাৰাত উল্লেখ থকা 'দণ্ডাধীশ' অভিব্যক্তিটোৰে অৰ্থ ন্যায়িক দণ্ডাধীশক বুজাব নে- ধাৰ্য:- 'হয়' - আইনখনৰ ২৬ নং ধাৰাত উল্লেখ থকা "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিয়ে কেৱল এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশকহে বুজাব কিন্তু কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশক নুবুজায়- অসম চৰকাৰ বনাম অনুপম দাস, (২০০৮) ১ জি. এল. আৰ. ৬৮১ (অনুমোদিত) [দফা ৩০ৰ পৰা ৩৪ লৈ]

গোচৰটোত হাজিৰ হোৱা অধিবক্তাঃ

আপীলকাৰীসকলৰ হৈ- শ্ৰী বি.কে. মহাজন, শ্ৰী এ. চৌধুৰী, শ্ৰী আৰ. আলী, শ্ৰীএন. জে. দত্ত আৰু শ্ৰীএন. দত্ত।

উত্তৰদাতা পক্ষৰ হৈ শ্ৰীযুত পি.পি.বৰুৱা।

প্ৰাসংগিক গোচৰসমূহঃ কালানুক্ৰমিক

পালানিস্বামী উৰফে কুঞ্জুপাইয়ান-বনাম-ৰাজ্য চৰকাৰ, চি.আৰ.এল. নম্বৰ ৫৪১/২০০৫ ৰায় প্ৰদানৰ তাৰিখ- ২২.০৩.২০১৩

ৰতন সিং বনাম অসম *চৰকাৰ, ২০১২(৬)* জি. এল. জে. (এন.ও.চি.) ১২৩

কালাম-বনাম-আৰক্ষী পৰিদৰ্শক, ২০১১ এছচিচি অনলাইন মাদ ৩৭১

অসম চৰকাৰ –বনাম–অনুপম দাস, (২০০৮)১জিএলআৰ ৬৮১: ২০০৭(৩) জিএলটি ৬৯৭

ৰায় আৰু আদেশ

ন্যায়াধীশ উজ্জ্বল ভূঞা– এই ন্যায়ালয়ৰে এখন খণ্ড বিচাৰপীঠে তলত উল্লেখ কৰা আইনৰ প্ৰশ্নটো পৰীক্ষা কৰি সিদ্ধান্ত লোৱাৰ বাবে আমাৰ ওচৰলৈ প্ৰেৰণ কৰা এক প্ৰসংগৰ ভিত্তিত এই দুই আপীলৰ উদ্ভৱ হৈছে । প্ৰশ্নটো হল– "সাক্ষ্য আইনৰ ২৬ নং ধাৰাত উল্লেখ থকা 'দণ্ডাধীশ' অভিব্যক্তিটোৱে এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশক বুজাব নে এজন কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশক বুজাব?"

২)আমি ৰেফাৰেল আদেশৰ সৈতে মোকাবিলা কৰাৰ আগতে আৰু উল্লেখ কৰা প্ৰশ্নটোৰ উত্তৰ দিয়াৰ আগতে, দুয়োটা আপীলৰ প্ৰসংগ চমুকৈ উল্লেখ কৰাটো উপযুক্ত হ'ব, যিটোৰ পৰা প্ৰসংগটো উত্থাপিত হৈছে।

৩)এই দুয়োটা আপীল বঙাইগাওঁৰ অতিৰিক্ত সত্ৰ ন্যায়াধীশে(এফটিচি), গোচৰ নং ২৫(ডি)/২০০১ত প্ৰদান কৰা ১৩.১১.২০০৭ তাৰিখৰ ৰায় আৰু আদেশৰ বিৰুদ্ধে দাখিল কৰা হৈছে যাৰ জৰিয়তে আপীলকাৰীসকলক ভাৰতীয় দণ্ড বিধিৰ ১২০বি/৪৬০/৩০২ ধাৰাত দোষী সাব্যস্ত কৰি তেওঁলোকৰ প্ৰতেককে ভাৰতীয় দণ্ড বিধিৰ ৪৬০ ধাৰাত সংঘটিত কৰা অপৰাধৰ বাবে ১০ বছৰৰ সশ্ৰম কাৰাদণ্ডৰ লগতে ৫ হাজাৰ টকাকৈ জৰিমনা; ভাৰতীয় দণ্ড বিধিৰ ১২০বি/৩০২ ধাৰাত সংঘটিত কৰা অপৰাধৰ বাবে আজীৱন কাৰাদণ্ডৰ লগতে ৫ হাজাৰ টকাকৈ জৰিমনা আৰু ভাৰতীয় দণ্ড বিধিৰ ৩০২/৩৪ ধাৰাত সংঘটিত অপৰাধৰ বাবে আজীৱন কাৰাদণ্ডৰ লগতে ৫ হাজাৰ টকাকৈ জৰিমনাৰ শাস্তি প্ৰদান কৰা হৈছে।

৪) শ্ৰীকাৰ্তিক চক্ৰৱৰ্তী, জাবেদ এ. এম. আৰু আলী আকবৰ হৈছে ফৌজদাৰী আপীল নং ৭/২০০৮ৰ আপীলকাৰী আনহাতে শ্ৰীঅজয় চক্ৰৱৰ্তী হৈছে ফৌজদাৰী আপীল নং ৮/২০০৮ৰ আপীলকাৰী।

৫) আপীলকাৰী শ্ৰীঅজয় চক্ৰৱৰ্তী হৈছে মৃত অনিতা চক্ৰৱৰ্তীৰ স্বামী আনহাতে আপীলকাৰী শ্ৰীকাৰ্তিক চক্ৰৱৰ্তী হৈছে শ্ৰী অজয় চক্ৰৱৰ্তীৰ ভাতৃ। জাবেদ আলী আৰু আলী আকবৰক শ্ৰীঅজয় চক্ৰৱৰ্তীৰ উপদেশ মতে শ্ৰীকাৰ্তিক চক্ৰৱৰ্তীয়ে অনিতা চক্ৰৱৰ্তীৰ হত্যাৰ কাৰণে নিয়োজিত কৰা ভাড়াত লোৱা হত্যাকাৰী বুলি কোৱা হৈছিল।

৬) ১২/১২/২০১৩ তাৰিখৰ ৰেফাৰেল আদেশৰ পৰা জনা যায় যে ১নং আচামী শ্ৰীঅজয় চক্ৰৱৰ্তী আৰু তেওঁৰ মৃত পত্নী অনিতা চক্ৰৱৰ্তীৰ মাজত বৈবাহিক বিবাদ আছিল। ১নং আচামীয়ে তেওঁৰ ভাতৃ ২নং আচামী শ্ৰী কাৰ্তিক চক্ৰৱৰ্তীক মৃতকক হত্যা কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ অনুৰোধ জনাইছিল। ২নং আচামীয়ে ইয়াৰ বাবে ৩নং আচামী জাবেদ আলী আৰু ৪নং আচামী আলী আকবৰক উক্ত হত্যাকাণ্ড সংঘতিত কৰাৰ বাবে নিয়োজিত কৰিছিল। ৯.১০.১৯৯৯ তাৰিখে ১নং আচামীয়ে তেওঁৰ পত্নী অনিতাক আচামীৰ ভনীয়েক শ্ৰীমতী গীতা দাসৰ ঘৰত এৰি থৈ কোচ বিহাৰলৈ গৈছিল আৰু যোৱাৰ আগতে তেওঁ অনিতাৰ বাবে অলংকাৰ আনিবলৈ যায় বুলি কৈ গৈছিল। ঘটনা সংঘতিত হোৱা ৰাতি অনিতাই শ্ৰীমতী গীতা দাস আৰু তেওঁৰ নাবালক জীয়েকৰ সৈতে একেখন বিচনাত শুই আছিল। গীতা দাসৰ স্বামী শ্ৰীপ্ৰবীৰ দাসে, শ্ৰীঅজয় চক্ৰৱৰ্তীৰ অনুপস্থিতিত নিশাৰ সময়ত অজয় চক্ৰৱৰ্তীৰ ঘৰটো চাবলৈ শ্ৰীঅজয় চক্ৰৱৰ্তীৰ ঘৰলৈ গৈছিল। প্ৰায় মাজনিশা এজন দুৰ্বৃত্তই এটা সৰু সুৰঙ্গ খান্দি দুৱাৰ খুলি শ্ৰীমতী গীতা দাসৰ ঘৰত প্ৰৱেশ কৰিছিল। গীতা দাসে শব্দটো শুনি শোৱাৰ পৰা উঠিছিল আৰু কোঠাটোৰ ভিতৰত এজন মানুহক

দেখিছিল। তাই ভনীয়েক অনিতাক জগাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। ইফালে আন এজন মানুহ কোঠাটোত প্ৰৱেশ কৰিছিল আৰু তেওঁলোকে শুই থকা বিচনাৰ ওচৰলৈ আহিছিল। টৰ্চলাইটৰ সহায়ত তেওঁলোকে অনিতাক চিনাক্ত কৰিছিল আৰু তেওঁলোকে অনিতাৰ দেহত ডেগাৰেৰ কেবাটাও ঘাপ মাৰিছিল। তেওঁলোকে ডেগাৰেৰ ঘাপ মাৰি মাৰি তাইক মজিয়ালৈ টানি লৈ গৈছিল। যেতিয়া শ্ৰীমতী গীতা দাসে চিঞৰ-বাখৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল, দুয়োজন দুৰ্বৃত্তই তেওঁক নিচিঞৰিবলৈ বাংলা ভাষাত ভাবুকি দিছিল। অনিতাৰ মৃত্যু হোৱাৰ পিছত দুৰ্বৃত্ত দুজন কোঠাৰ পৰা ওলাই গৈছিল।

৭) পিছদিনা, অৰ্থাৎ ১০.১০.১৯৯৯ তাৰিখে শ্ৰীমতী গীতা দাসে ধালিগাওঁ আৰক্ষী থানাত এজাহাৰ দাখিল কৰিছিল যাৰ ভিত্তি ধালিগাওঁ আৰক্ষী থানাৰ গোচৰ নং ৫৭/১৯৯৯ ভাৰতীয় দণ্ড বিধিৰ ধাৰা ৪৬০/৩০২ অধীনত পঞ্জীয়ন কৰা হৈছিল।

৮) তদন্তৰ সময়ত আৰক্ষীয়ে ৩নং আৰু ৪নং আচামীক ২৫.১০.১৯৯ তাৰিখে গ্ৰেপ্তাৰ কৰে আৰু তদন্ত চলাই নিয়াত দণ্ডাধীশৰ সহায় বিচাৰি বঙাইগাঁওৰ অতিৰিক্ত জিলা দণ্ডাধীশক অনুৰোধ জনাইছিল। অতিৰিক্ত জিলা দণ্ডাধীশে তদন্তত সহায় কৰিবলৈ সেই সময়ত ধুবুৰীত অতিৰিক্ত সহকাৰী আয়ুক্ত হিচাপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰি থকা কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ মহম্মদ মিট্টা উদ্দিন আহমেদ (২৫নং সাক্ষী)ক নিযুক্ত কৰিছিল। ৩নং আৰু ৪নং আচামীয়ে ২৫নং সাক্ষীৰ উপস্থিতিত পুলিচে কৰা ধাৰাবাহিক জেৰাত স্বীকাৰ কৰিছিল যে ১নং আৰু ২নং আচামীয়ে উক্ত হত্যাকাণ্ড সংঘটিত কৰাৰ বাবে তেওঁলোকক নিয়োগ কৰিছিল যাৰ বাবে তেওঁলোকক ৮,০০০/- টকা দিয়া হৈছিল। ইয়াৰ পিছত ৩নং আৰু ৪নং আচামীয়ে আৰক্ষীক সেই স্থানলৈ লৈ গৈছিল যত তেওঁলোকে অপৰাধ সংঘটিত কৰাৰ বাবে ব্যৱহাৰ

কৰা ডেগাৰ আৰু তেজৰ দাগ লগা কাপোৰ লুকুৱাই ৰাখিছিল। ইয়াৰ পিছতে তদন্তকাৰী বিষয়াজনে ১নং আৰু ২নং আচামীক ২৫.১০.১৯৯ তাৰিখেই গ্ৰেপ্তাৰ কৰে। জিম্মাত থকা সময়ত ১নং আৰু ২নং আচামীক ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ধাৰা ১৬৪ৰ অধিনত, স্বীকাৰোক্তি লিপিবদ্ধ কৰাৰ বাবে ন্যায়িক দণ্ডাধীশ সন্মুখত হাজিৰ কৰোৱা হৈছিল। সেই অনুসৰি, ১নং আৰু ২নং আচামীৰ স্বীকাৰোক্তি ২৯.১০.১৯৯৯ তাৰিখে লিপিবদ্ধ কৰা হৈছিল।

৯) পিছদিনা, অৰ্থাৎ, ৩০.১০.১৯৯৯ তাৰিখে, ৩নং আৰু ৪নং আচামীয়েও তেওঁলোকৰ স্বীকাৰোক্তি প্ৰদান কৰিছিল যিবোৰ এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ধাৰা ১৬৪ৰ অধিনত লিপিবদ্ধ কৰিছিল।

১০) তদন্ত সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছত, তদন্তকাৰী বিষয়াজনে আচামীসকলৰ বিৰুদ্ধে বিৰুদ্ধে ভাৰতীয় দণ্ড বিধিৰ ১২০বি/৪৬০/৩০২/৩৪ ধাৰাৰ অধীনত অপৰাধ সংঘটিত কৰাৰ বাবে অভিযোগ-পত্ৰ দাখিল কৰে।

১১) এই অপৰাধ কেৱল সত্ৰ আদালতৰ দ্বাৰা বিচাৰযোগ্য হোৱাৰ বাবে, বঙাইগাঁওৰ মুখ্য ন্যায়িক দণ্ডাধীশৰ আদালতে অপৰাধ বিচাৰ কৰাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় আদেশ জাৰি কৰিছিল, যাৰ পিছত গোচৰটো সত্ৰ আদালতৰ গোচৰ নং ২৫(ডি)/২০০১ হিচাপে পঞ্জীয়ন কৰা হৈছিল আৰু গোচৰতোৰ বিচাৰ চলাবৰ বাবে বঙাইগাঁওৰ অতিৰিক্ত সত্ৰ ন্যায়াধীশ (এফ.টি.চি.)ক দায়িত্ব দিয়া হৈছিল।

১২) বিচাৰৰ সময়ত, অভিযোজন পক্ষই ২৭ জন সাক্ষীক পৰীক্ষা কৰিছিল আৰু আচামীসকলৰ সকলৰ বিৰুদ্ধে গোচৰটো প্ৰমাণ কৰালৈ কেইবাখনো নথিপত্ৰ আৰু সামগ্ৰী আদালতত প্ৰদৰ্শন কৰিছিল। প্ৰতিপক্ষৰ দ্বাৰা অভিযোজন পক্ষৰ সাক্ষী সমুহক পুংখানুপুংখভাৱে জেৰা কৰা হৈছিল। অভিযোজন পক্ষৰ সাক্ষ্য শেষ হোৱাৰ পিছত, আচামী সকলৰ জবানবন্দী ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ধাৰা ৩১৩ ৰ অধীনত

লিপিবদ্ধ কৰা হৈছিল। আচামী পক্ষই অভিযোগ সম্পূৰ্ণৰূপে অস্বীকাৰ কৰিছিল। আচামী সকলে প্ৰতিৰক্ষাৰ সাক্ষী হিচাপে সাক্ষ্য দিছিল। ইয়াৰ উপৰিও, তেওঁলোকে আন এজন সাক্ষীক তেওঁলোকৰ হৈ সাক্ষ্য দিয়াইছিল।

১৩)গোচৰটোৰ শুনানিৰ শেষত, নিম্ন আদালতে আচামী-আপীলকাৰীসকলক তেওঁলোকৰ ওপৰত আৰোপ কৰা অভিযোগৰ ধাৰাৰ অধীনত তেওঁলোকক দোষী সাব্যস্ত কৰি শাস্তি প্ৰদান কৰে।

১৪) আপীলৰ শুনানিৰ সময়ত, আপীলকাৰীসকলৰ হৈ বিদ্বান অধিবক্তাই দাবী কৰিছিল যে জিম্মাত থকাৰ সময়ত ৩নং আৰু ৪নং আচামীয়ে ২৫নং সাক্ষীৰ ওচৰত যি পৰিস্থিতিত স্বীকাৰোক্তি প্ৰদান কৰিছিল সেয়া আইনমতে গ্ৰহণযোগ্য নহয়। এনে স্বীকাৰোক্তি ৩নং আৰু ৪নং আচামীৰ অপৰাধ প্ৰমাণ কৰিবলৈ ফলপ্ৰসূ প্ৰমাণ হিচাপে আৰু লগতে ১নং আৰু ২নং আচামীৰো অপৰাধ প্ৰমাণ কৰিবলৈ একেখিনি সাক্ষ্যকে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি । এইটো দাবী কৰা হৈছিল যে ২৫নং সাক্ষী এজন কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ আছিল আৰু সেয়েহে তেনে দণ্ডাধীশৰ সন্মুখত আৰক্ষীয়ে লোৱা স্বীকাৰোক্তি সাক্ষ্য হিচাপে গ্ৰহণযোগ্য নহব। বিজ্ঞ অধিবক্তাই অসম চৰকাৰ বনাম অনুপম দাস [(২০০৮)১ জি.এল.আৰ. ৬৮১ / ২০০৭(৩) জি.এল.টি. ৬৯৭] গোচৰত এই আদালতৰ এখন বিচাৰপীঠৰ সিদ্ধান্তৰ কথা উল্লেখ কৰি দাবী কৰিছিল যে সাক্ষ্য আইন, ১৮৮২-ৰ ধাৰা ২৬-ত থকা 'দণ্ডাধীশ' অভিব্যক্তিটোৱে এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশকহে বুজাব 'কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশক' নহয়।

১৫) ৰেফাৰেল বিচাৰপীঠে অনুপম দাস (ওপৰত উল্লেখ কৰা) ৰ গোচৰত এই ন্যায়ালয়ৰ সমন্বয় বিচাৰপীঠে লোৱা সিদ্ধান্ত পৰীক্ষা কৰিছিল আৰু ইয়াৰ ২৮নং আৰু ২৯নং দফা দুটা উলিয়াই লৈছিল। ইয়াৰ পিছত, ৰেফাৰেল বিচাৰপীঠে পৰ্যবেক্ষণ কৰিছিল যে অনুপম দাস (উপৰোক্ত) গোচৰৰ ৰায়ৰ ২৮নং আৰু

২৯নং দফাত কৰা পৰ্যবেক্ষণত কিছু বিভ্ৰান্তি আছে; আনহাতে ২৮নং দফাত এইটো উল্লেখ কৰা হৈছিল যে সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰাত উল্লেখ থকা ‘দণ্ডাধীশ’ ন্যায়িক দণ্ডাধীশ হোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই, কিন্তু ২৯নং দফাত এইটো ধাৰণা কৰা হৈছিল যে সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰাৰ অধীনত ‘দণ্ডাধীশ’ শব্দই কেৱল ন্যায়িক দণ্ডাধীশকহে বুজাই কিন্তু কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশক নহয়। ধাৰা ২৬ ৰ প্ৰসংগ উল্লেখ কৰাৰ পিছত, ৰেফাৰেল বিচাৰপীঠে তলত দিয়া ধৰণে উল্লেখ কৰিছিল–

> “১৫. ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ বিধান মতে কৰা তদন্তৰ সময়ত আৰক্ষীৰ লগতে এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশক অংশগ্ৰহণ কৰোৱাৰ কোনো পৰিকল্পনা নাই । তদন্তৰ সময়ত দণ্ডাধীশৰ ভূমিকা বিশেষভাৱে নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে। প্ৰথমতে দাখিল কৰা এফ.আই.আৰ তেওঁ লাভ কৰিব লাগিব আৰু এফ.আই.আৰ দাখিল কৰাৰ তাৰিখ আৰু সময়ৰ টোকা লিখিব লাগিব। দ্বিতীয়তে, গ্ৰেপ্তাৰৰ পিছত আচামীক ২৪ ঘন্টাৰ ভিতৰত দণ্ডাধীশৰ আগত হাজিৰ কৰিব লাগিব আৰু দণ্ডাধীশে তেনেকৈ হাজিৰ কৰা আচামীক হয় আৰক্ষীৰ জিম্মা বা ন্যায়িক জিম্মা বা জামিন দি বিষয়টো মোকাবিলা কৰিব লাগিব। তৃতীয়তে, দণ্ডাধীশে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ১৬৭ নং ধাৰাৰ অধীনত ন্যায়িক জিম্মাৰ সময়সীমা বৃদ্ধিৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিব লাগিব। তদুপৰি চমন বিচাৰৰ গোচৰৰ ক্ষেত্ৰত যদি ছমাহৰ ভিতৰত তদন্ত সম্পূৰ্ণ নহয় তেন্তে দণ্ডাধীশে তদন্ত বন্ধ কৰাৰ নিৰ্দেশ দিব পাৰে। চতুৰ্থতে, দণ্ডাধীশে ১৬৪ নং ধাৰাত আচামীৰ স্বীকাৰোক্তি আৰু ১৬৪(৫) ধাৰাত যিকোনো সাক্ষীৰ জবানবন্দী লিপিবদ্ধ কৰিব পাৰে। তদন্ত সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছত চূড়ান্ত প্ৰতিবেদন দাখিল হ’লে ন্যায়িক বিচাৰ হ’ব লাগে।
>
> ১৬. ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিত কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ ভূমিকাও ধাৰা ১৭৪ আৰু ১৭৬ উল্লেখ কৰা হৈছে। আত্মহত্যা বা অস্বাভাৱিক মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত কাৰ্যবাহী

দণ্ডাধীশে তদন্ত কৰিব পাৰে আৰু নিৰ্দিষ্ট ক্ষেত্ৰত তদন্ত কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশে বাধ্যতামূলকভাৱে কৰিব লাগিব । ১৭৪নং ধাৰামতে কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশে বিধানত উল্লেখ থকা কিছুমান পৰিস্থিতিত মৃত্যুৰ গোচৰৰ তদন্ত কৰিব পাৰে। দণ্ডাধীশে খনন কাৰ্য্যও চলাব লাগিব।

১৭.ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ বিধানত এজন কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশে তদন্ত কাৰ্যকৰীভাৱে সম্পন্ন কৰাৰ ক্ষেত্ৰত আৰক্ষীৰ সৈতে সমন্বয় ৰক্ষা কৰে। অৱশ্যে, ন্যায়িক দণ্ডাধীশে কেৱল জিম্মা, জামিন ধাৰা ১৬৪ৰ অধীনত স্বীকাৰোক্তি লিপিবদ্ধ কৰাৰ দৰে ন্যায়িক আদেশ প্ৰদান কৰে, কিন্তু এনে কৰোতে, তেওঁলোকে তদন্তৰ সময়ত আৰক্ষীৰ সৈতে কোনো ধৰণে সম্পৰ্ক নাৰাখে। ধাৰা ১৬৪ৰ অধীনত স্বীকাৰোক্তি লিপিবদ্ধ কৰাৰ সময়ত, আৰক্ষীক আঁতৰাই ৰাখিবলৈ দণ্ডাধীশে সাৱধানতা অৱলম্বন কৰিব লাগিব। উক্ত আইনী পৰিৱেশৰ প্ৰেক্ষাপটত সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰাত ব্যৱহাৰ কৰা দণ্ডাধীশৰ অভিব্যক্তিটোক ন্যায়িক দণ্ডাধীশ বুলি ধৰিব আৰু বুজিব নোৱাৰি কাৰণ ন্যায়িক দণ্ডাধীশে প্ৰমাণ সংগ্ৰহৰ বাবে কৰা জেৰা বা তদন্তৰ সময়ত আৰক্ষীৰ সৈতে কেতিয়াও সমন্বয় ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰে।

১৮) ধাৰা ২৬ত দিয়া ব্যাখ্যাই উক্ত ধাৰাত উল্লেখ কৰা দণ্ডাধীশৰ অভিব্যক্তিটো বুজিবলৈ এক প্ৰকাৰে সহায় কৰে। ব্যাখ্যাটোত গাওঁৰ প্ৰধানজনে প্ৰেচিডেন্সি চহৰ বা গাওঁ প্ৰধান হিচাপে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিত উল্লেখিত দণ্ডাধীশৰ ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰি ন্যায়িক কাৰ্য্য সম্পাদন কৰাৰ সন্দৰ্ভত উল্লেখ আছে, যিটো ধাৰা ২৬ৰ অৰ্থৰ ভিতৰত দণ্ডাধীশ বুলি গণ্য কৰা নহয়। যি নহওক, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি ১৮৮২ বাতিল কৰা হয়। ধাৰা ২৬ৰ ব্যাখ্যা অংশটো অপ্ৰচলিত আৰু অপ্ৰাসংগিক হৈ পৰিছে। তথাপিও, আইন সভাৰ

অভিপ্ৰায় উক্ত ব্যাখ্যাৰ পৰা বুজিব পাৰি যে 'দণ্ডাধীশ' শব্দই এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশকহে বুজায় কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশক নহয়। ইয়াৰ বাহিৰেও ১৮৭১ চনৰ ক'ৰ'নাৰ আইন অনুসৰি ক'ৰ'নাৰসকলক কোনো ব্যক্তিৰ মৃত্যুৰ কাৰণৰ সন্দৰ্ভত তদন্ত চলাবলৈ নিযুক্তি দিয়া হয় আৰু তেওঁলোকে তদন্তৰ প্ৰতিবেদন প্ৰস্তুত কৰিব লাগে। নিযুক্তি দিয়া ক'ৰনাৰসকল এই আইনৰ অধীনত ন্যায়িক দণ্ডাধীশ নহয়। কিন্তু ক'ৰ'নাৰ আইনৰ ২০নং ধাৰাত উল্লেখ কৰা হৈছে যে নিযুক্তিপ্ৰাপ্ত ক'ৰনাৰজনক ১৮৭২ চনৰ সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰা অনুসৰি দণ্ডাধীশ বুলি গণ্য কৰা হয়। যেতিয়া সাক্ষ্য আইনৰ ২৬ নং ধাৰাত ক'ৰনাৰ হিচাপে নিযুক্তি পোৱা এজন ব্যক্তিক, যিজন ন্যায়িক বিভাগৰ নহয়, দণ্ডাধীশ বুলি গণ্য কৰা হয়, তেতিয়া উক্ত ধাৰামতে 'দণ্ডাধীশ' অভিব্যক্তিৰ অধীনত দণ্ডাধীশ বুলি কোৱা অভিব্যক্তিৰ অৰ্থৰ ভিতৰত কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ কিয় দণ্ডাধীশ হ'ব নোৱাৰে সেয়া যুক্তিসংগত নহ'ব । আনহাতে, ওপৰত উল্লেখ কৰা কাৰণসমূহে এইটো প্ৰতিষ্ঠা কৰে যে ন্যায়িক দণ্ডাধীশক ধাৰা ২৬ত উল্লেখ থকা দণ্ডাধীশৰ অভিব্যক্তিটোৰ পৰা বাদ দিব লাগিব।"

১৬) ওপৰত কৰা আলোচনাৰ পিছত, এই প্ৰসংগটো কৰা হৈছিল যিটো আমি ইতিমধ্যে আৰম্ভণিতে উল্লেখ কৰিছো।

১৭) আপীলসমূহৰ শুনানিৰ সময়ত, পূৰ্বে এমিকাস্ কিউৰী হিচাপে নিযুক্ত জ্যেষ্ঠ অধিবক্তা শ্ৰী এন. দত্ত, আপীলকাৰীসকলৰ অধিবক্তা শ্ৰীবি. কে. মহাজন আৰু অসমৰ বিদ্বান লোক অধিবক্তা শ্ৰীপি.পি.বৰুৱাই বিস্তৃতভাৱে যুক্তি দাঙি ধৰিছিল। আদালতৰ অনুৰোধত, বিজ্ঞ জ্যেষ্ঠ অধিবক্তা শ্ৰীযুত ডি. কে. মিশ্ৰ, যি শুনানিৰ সময়ত আদালতত উপস্থিত আছিল, তেওঁ গোচৰৰ শুনানিৰ শেষৰ ফালে এক চমু

যুক্তি দাঙি ধৰিছিল। শুনানিৰ সময়ত বিদ্বান অধিবক্তাসকলে কেইবাটাও সিদ্ধান্ত, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি আৰু সাক্ষ্য আইনৰ ব্যৱস্থাসমূহ উল্লেখ কৰিছিল।

১৮) বিদ্বান অধিবক্তাসকলে দাঙি ধৰা যুক্তিসমূহ আদালতে উপযুক্তভাৱে বিবেচনা কৰিছে।

১৯) ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি প্ৰথমতে ১৮৬১ চনত প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল। ১৮৬১ চনৰ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ১৪৮নং ধাৰাত উল্লেখ কৰা হৈছে যে আৰক্ষী বিষয়াৰ ওচৰত কৰা কোনো স্বীকাৰোক্তি বা অপৰাধ স্বীকাৰ কোনো অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা নহ'ব।

২০) ১৪৯নং ধাৰা অনুসৰি কোনো ব্যক্তিয়ে আৰক্ষী বিষয়াৰ জিম্মাত থকাৰ সময়ত কৰা কোনো স্বীকাৰোক্তি বা অপৰাধ স্বীকাৰ দণ্ডাধীশৰ উপস্থিতিত কৰা নহ'লে তেনে ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে প্ৰমাণ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা নহ'ব। ধাৰা ১৫০ত উল্লেখ কৰা হৈছে যে যেতিয়া কোনো অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত ব্যক্তি এজনৰ পৰা পোৱা তথ্যৰ ফলস্বৰূপে এজন আৰক্ষী বিষয়াৰ দ্বাৰা আৱিষ্কাৰ কৰা যিকোনো তথ্যক প্ৰমাণ হিচাপে গ্ৰহণ কৰা হয়, তেতিয়া এনে বহু তথ্য, ই স্বীকাৰোক্তি বা অপৰাধ স্বীকাৰ কৰা কৰাৰ সমান হয় বা ইয়াৰ দ্বাৰা আৱিষ্কাৰ কৰা তথ্যৰ সৈতে স্পষ্টভাৱে সম্পৰ্কিত হয়, তাক প্ৰমাণ হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব পাৰি।

২১) এইটো ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি, ১৮৬১ৰ আছিল। সেই সময়ত ন্যায়পালিকা আৰু কাৰ্যবাহীৰ মাজত ক্ষমতা পৃথকীকৰণ বা ন্যায়িক দণ্ডাধীশ আৰু কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ মাজত পাৰ্থক্যৰ ধাৰণা নাছিল।

২২) ভাৰতীয় সাক্ষ্য আইন ১৮৭২ চনত প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল। ভাৰতীয় সাক্ষ্য আইন, ১৮৭২ ('সাক্ষ্য আইন')ৰ ধাৰা ২৫ৰ ভাষা ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি ১৮৬১ৰ ধাৰা ১৪৮-ৰ ভাষাৰ সৈতে প্ৰায় একে। সাক্ষ্য আইনৰ ২৫নং ধাৰাত কোৱা হৈছে

যে আৰক্ষী বিষয়াৰ ওচৰত কৰা কোনো স্বীকাৰোক্তি কোনো অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত ব্যক্তি বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য হিচাপে বিবেচিত হব নোৱাৰে।

২৩)একেদৰে, ১৮৬১ চনৰ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ১৪৯নং ধাৰাক সাক্ষ্য আইনত ধাৰা ২৬ হিচাপে স্থান দিয়া হৈছে। এই ধাৰাটোৰ মূল শাৰীটো হৈছে "আৰক্ষীৰ জিম্মাত থকাৰ সময়ত আচামীয়ে কৰা স্বীকাৰোক্তি তেওঁৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য হিচাপে বিবেচিত নহব"। ধাৰা ২৬ত কোৱা হৈছে যে কোনো ব্যক্তিয়ে আৰক্ষী বিষয়াৰ জিম্মাত থকাৰ সময়ত কৰা কোনো স্বীকাৰোক্তি, যদিহে সেইটো কোনো দণ্ডাধীশৰ উপস্থিতিত কৰা নহয়, তেনে ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য হিচাপে বিবেচিত নহ'ব।

২৪) একেদৰে, ১৮৬১ চনৰ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ১৫০নং ধাৰাটো সাক্ষ্য আইনৰ ধাৰা ২৭ৰ অভিব্যক্তিত পোৱা যায়, অবশ্যে ভাষাৰ কিছু পৰিৱৰ্তনৰ সৈতে। সাক্ষ্য আইনৰ ২৭নং ধাৰাত কোৱা হৈছে যে যেতিয়া কোনো অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত ব্যক্তি এজনৰ পৰা পোৱা তথ্যৰ ফলস্বৰূপে এজন আৰক্ষী বিষয়াৰ দ্বাৰা আৱিষ্কাৰ কৰা যিকোনো তথ্যক প্ৰমাণ হিচাপে গ্ৰহণ কৰা হয়, তেতিয়া এনে বহু তথ্য, ই স্বীকাৰোক্তি বা অপৰাধ স্বীকাৰ কৰা কৰাৰ সমান হওক বা ইয়াৰ দ্বাৰা আৱিষ্কাৰ কৰা তথ্যৰ সৈতে স্পষ্টভাৱে সম্পৰ্কিত নহওক, তাক প্ৰমাণ হিচাপে গ্ৰহণ কৰিব পাৰি।

২৫) ১৮৬১ চনৰ ফৌজদাৰী বিধিৰ ১৪৮, ১৪৯ আৰু ১৫০নং ধাৰা সাক্ষ্য আইনত অন্তৰ্ভুক্ত হোৱাৰ বাবে এই বিধানসমূহে পৰৱৰ্তী ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি, ১৮৮২, ১৮৯৮ আৰু ১৯৭৩ত স্থান নাপায়। এই বিধানসমূহ এতিয়া সাক্ষ্য আইনত ২৫, ২৬ আৰু ২৭ ধাৰা হিচাপে উপলব্ধ । এইটো উল্লেখ কৰা ভাল যে ওপৰত উল্লেখ কৰা অনুসৰি ১৮৭২ চনত সাক্ষ্য আইন প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল যেতিয়া ন্যায়পালিকা আৰু কাৰ্যবাহীৰ মাজত ক্ষমতাৰ পৃথকীকৰণৰ ধাৰণাটো প্ৰায়

অস্তিত্বহীন আছিল বা সম্পূৰ্ণ অস্পষ্ট অৱস্থাত আছিল। যি নহওক, যিহেতু সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰাটো আলোচনা কেন্দ্ৰবিন্দু, সেয়েহে প্ৰসংগক্ৰমে ইয়াক সম্পূৰ্ণৰূপে উদ্ধৃত কৰাটো উপযুক্ত হবঃ

> "২৬. আৰক্ষীৰ জিম্মাত থকাৰ সময়ত আচামীৰ স্বীকাৰোক্তি তেওঁৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য হিচাপে বিবেচিত নহ'ব— আৰক্ষী বিষয়াৰ জিম্মাত থকাৰ সময়ত কোনো ব্যক্তিয়ে কৰা কোনো স্বীকাৰোক্তি, যদিহে সেয়া দণ্ডাধীশৰ উপস্থিতিত কৰা নহয়, এনে ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য হিচাপে বিবেচিত নহ'ব ।
>
> ব্যাখ্যা— এই ধাৰাত "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিৰ দ্বাৰা ফ'ৰ্ট ষ্টেণ্ট জৰ্জ বা অন্য ঠাইত দণ্ডাধীশৰ কাৰ্য্য সম্পাদন কৰা গাঁওৰ মুৰব্বীক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হোৱা নাই, যদিহে এনে মুৰব্বী ১৮৮২ চনৰ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ অধীনত দণ্ডাধীশৰ ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰিব পৰা দণ্ডাধীশ নহয়।"

২৬) সাক্ষ্য আইনত ২৫নং ধাৰাৰ ঠিক পিছতে ২৬নং ধাৰা আছে। ধাৰা ২৫ এক সুনিৰ্দিষ্ট ধাৰা । ইয়াত কোৱা হৈছে যে এজন আৰক্ষী বিষয়াৰ ওচৰত কৰা কোনো স্বীকাৰোক্তি কোনো অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে প্ৰমাণিত হব নোৱাৰে। ২৬নং ধাৰাটো ২৫নং ধাৰাৰ ক্ৰমিকৰ সৈতে এক ব্যতিক্ৰম থকা দেখা যায়, ব্যতিক্ৰমটো হ'ল এজন আৰক্ষী বিষয়াৰ জিম্মাত থকাৰ সময়ত এজন ব্যক্তিয়ে কৰা স্বীকাৰোক্তি তেওঁৰ বিৰুদ্ধে বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য হিচাপে বিবেচিত হব যদি ইয়াক এজন দণ্ডাধীশৰ উপস্থিতিত কৰা হয়। সেয়েহে, সাক্ষ্য আইনৰ ২৫ আৰু ২৬ নং ধাৰা সংযুক্তভাৱে পঢ়িলে দেখা যায় যে জিম্মাত থকাৰ সময়ত এজন ব্যক্তিয়ে আৰক্ষী বিষয়াৰ ওচৰত কৰা কোনো স্বীকাৰোক্তি তেওঁৰ বিৰুদ্ধে বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য হিচাপে বিবেচিত নোৱাৰে যদিহে সেয়া এজন দণ্ডাধীশৰ তাৎক্ষণিক উপস্থিতিত কৰা নহয়। আমি ইতিমধ্যে আলোচনা কৰিছো যে যেতিয়া এই ব্যৱস্থাটো প্ৰথমতে

১৮৬১ চনৰ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিত উল্লেখ কৰা হৈছিল আৰু তাৰ পিছত ১৮৭২ চনৰ সাক্ষ্য আইনত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছিল, তেতিয়া কাৰ্যবাহী আৰু ন্যায়পালিকাৰ মাজত ক্ষমতাৰ পৃথকীকৰণৰ ধাৰণাটো হয় অস্তিত্বহীন আছিল বা অস্পষ্ট অৱস্থাত আছিল। সেয়েহে, এইটো একেবাৰে স্বাভাৱিক যে সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰাত থকা কথাখিনিয়ে কেৱল এজন দণ্ডাধীশকহে সুচায় ।

২৭) এতিয়া, আমি ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি ১৯৭৩-ৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিব পাৰো, যিটো সংবিধান গ্ৰহণ কৰাৰ ২৩ বছৰৰ পিছত প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল আৰু সেই সময়লৈকে কেইখনমান পাহাৰীয়া ৰাজ্য বা আন কিছুমান জনজাতীয় অঞ্চল বাদ দি দেশত কাৰ্যবাহীৰ পৰা ন্যায়িক ক্ষমতা পৃথক কৰা হৈছিল। এই সন্দৰ্ভত, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি ১৯৭৩ৰ ধাৰা ৩-ত স্পষ্টভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে যে উক্ত কাৰ্যবিধিত কোনো উপযুক্ত শব্দ অবিহনে দণ্ডাধীশ সম্পৰ্কে দিয়া যিকোনো উল্লেখৰ অৰ্থ হব মহানগৰ এলেকাৰ বাহিৰৰ অঞ্চলৰ সৈতে সম্পৰ্কিত ন্যায়িক দণ্ডাধীশ বা মহানগৰ অঞ্চলৰ সৈতে সম্পৰ্কিত মহানগৰ দণ্ডাধীশ ।

২৮) ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি, ১৯৭৩-ৰ ধাৰা ১৬৪ত মহানগৰ দণ্ডাধীশ বা ন্যায়িক দণ্ডাধীশ দ্বাৰা স্বীকাৰোক্তি আৰু জবানবন্দী উক্ত ধাৰাত উল্লেখ কৰা চৰ্তসমূহ মানি চলি লিপিবদ্ধ কৰাৰ ব্যৱস্থা আছে । ধাৰা ১৬৪ৰ উপধাৰা(১)ৰ বিধান অনুসৰি, এজন আৰক্ষী বিষয়া যাৰ ওপৰত সাময়িকভাৱে বলৱৎ থকা কোনো আইনৰ অধীনত দণ্ডাধীশৰ কোনো ক্ষমতা প্ৰদান কৰা হৈছে, তেওঁ কোনো স্বীকাৰোক্তি লিপিবদ্ধ কৰিব নোৱাৰিব । এনে স্বীকাৰোক্তি লিপিবদ্ধ কৰাৰ আগতে ন্যায়িক দণ্ডাধীশজনে নিশ্চিত কৰিব লাগিব যে স্বীকাৰোক্তি দিয়া ব্যক্তিজন আৰক্ষীৰ প্ৰভাৱৰ পৰা সম্পূৰ্ণৰূপে মুক্ত বা এনে স্বীকাৰোক্তি কোনো জোৰ-জবৰদস্তি বা বল প্ৰয়োগ বা ভয়ত প্ৰদান কৰা নাই । তদুপৰি, উপধাৰা(৩) অনুসৰি যদি

স্বীকাৰোক্তি লিপিবদ্ধ কৰাৰ আগৰ যিকোনো সময়তে, দণ্ডাধীশৰ আগত হাজিৰ কৰা ব্যক্তিয়ে যদি কয় যে তেওঁ স্বীকাৰোক্তি দিবলৈ ইচ্ছুক নহয়, তেন্তে দণ্ডাধীশে এনে ব্যক্তিক আৰক্ষীৰ জিম্মাত লোৱাৰ কৰ্তৃত্ব নিদিব। সেয়েহে, যদি আমি ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ১৯৭৩-ৰ বিধানৰ ওপৰত দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰো, তেন্তে এইটো স্পষ্ট যে যেতিয়া এজন ব্যক্তিয়ে কেৱল ন্যায়িক দণ্ডাধীশ বা মহানগৰ দণ্ডাধীশৰ আগত স্বীকাৰোক্তি বা জৱানবন্দী দিয়ে, তেতিয়াহে ইয়াৰ প্ৰমাণিক মূল্য থাকিব। এই প্ৰসংগতেই আমি পৰীক্ষা কৰিব লাগিব যে সাক্ষ্য আইনখনৰ ২৬ নং ধাৰাত উল্লেখ কৰা “দণ্ডাধীশ” অভিব্যক্তিটোৱে ন্যায়িক দণ্ডাধীশ বা কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশক বুজাব নেকি?

২৯) এই বিষয়টো এই আদালতৰ এখন খণ্ড বিচাৰপীঠে অনুপম দাসৰ (ওপৰত উল্লেখ কৰা) গোচৰত অতি বিশদভাৱে আলোচনা কৰিছিল। অনুপম দাস (ওপৰত উল্লেখ কৰা) গোচৰত খণ্ড বিচাৰপীঠে সাধাৰণ দফা আইন, ১৮৯৭ৰ ধাৰা ৩ (৩২), ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি, ১৯৭৩ৰ ধাৰা ৩,৬ আৰু ২১ৰ ব্যৱস্থাসমূহৰ লগতে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি ১৯৭৩ৰ ধাৰা ১৬৪ৰ অধীনত আৰু সাক্ষ্য আইন ধাৰা ২৬ৰ অধীনত কৰা স্বীকাৰোক্তিৰমাজত পাৰ্থক্য হিচাপে "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিৰ সংজ্ঞাটো পৰীক্ষা কৰিছিল। এক বিশদ বিশ্লেষণৰ পিছত, খণ্ড বিচাৰপীঠে দ্ব্যৰ্থহীনভাৱে মত প্ৰকাশ কৰিছিল যে যদি ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ধাৰা ১৬৪ৰ অধীনত ন্যায়িক দণ্ডাধীশে লিপিবদ্ধ কৰা এটা জৱানবন্দী তাত উল্লেখ কৰা চৰ্তসমূহ মানি নচলাৰ বাবে নচ্যাত কৰা হয় আৰু ইয়াক সাক্ষ্যত অগ্ৰাহ্য বুলি গণ্য কৰা হয়, কিন্তু আনহাতে, সাক্ষ্য আইনৰ ধাৰা ২৬ৰ অধীনত বিবেচনা কৰা "ন্যায়িক" অভিব্যক্তিটো যি আনকি ন্যায়িক দণ্ডাধীশ হোৱাৰো প্ৰয়োজন নাই আৰু সেয়েহে, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ধাৰা ১৬৪ৰ প্ৰয়োজনীয়তা মানি চলিবলৈ কোনো বাধ্যবাধকতা নাই, তথাপিও এনে স্বীকাৰোক্তি সাক্ষ্যত গ্ৰহণযোগ্য হব, তেন্তে সেয়া

এক অদ্ভুত যুক্তি হ'ব । ইয়াৰ পিছত, খণ্ড বিচাৰপীঠে স্পষ্টভাৱে কয় যে সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰাত থকা "ন্যায়িক" অভিব্যক্তিৰ অৰ্থ কেৱল এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশে হব, কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ নহয়। অনুপম দাসৰ (ওপৰত উল্লেখ কৰা) গোচৰত খণ্ড বিচাৰপীঠৰ ৰায়ৰ প্ৰাসংগিক অংশটো ইয়াত উল্লেখ কৰা হৈছেঃ

> "২০. ধাৰা ২৬-ৰ ভাষাৰ পৰা এইটো দেখা পোৱা যায় যে ধাৰা ২৬-ৰ অধীনত অন্তৰ্ভুক্ত নিয়মৰ একমাত্ৰ ব্যতিক্ৰম হৈছে যে এনে যিকোনো স্বীকাৰোক্তি, অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে প্ৰমাণ কৰিব পাৰি যদি ধাৰা ২৬-ৰ অধীনত লিপিবদ্ধ কৰা এনে স্বীকাৰোক্তি এজন দণ্ডাধীশৰ উপস্থিতিত কৰা হয়। এই গোচৰত অভিযোজন পক্ষই দাবী কৰা নাই যে অভিযোগ কৰা স্বীকাৰোক্তিটো দণ্ডাধীশৰ সন্মুখত কৰা হৈছে, গতিকে ২৬নং ধাৰা অনুসৰি ইয়াক প্ৰমাণ হিচাপে গণ্য কৰিব নোৱাৰি।
>
> ২১) প্ৰদৰ্শক-১৭লৈ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰি বিদ্বান লোক অধিবক্তাই যুক্তি দেখুৱাইছিল যে স্বীকাৰোক্তিটো দণ্ডাধীশৰ উপস্থিতত কৰা স্বীকাৰোক্তি হোৱাৰ বাবে অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰাৰ অধীনত থকা নিয়মৰ ব্যতিক্ৰমৰ ভিতৰত পৰে বুলি প্ৰমাণ কৰিব পাৰি। স্বীকাৰযোগ্য যে, প্ৰদৰ্শক-১৭ লিপিবদ্ধ কৰা ১২নং সাক্ষী এজন কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ, সেয়েহে, সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰাৰ অধীনত উল্লেখ থকা "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিটোৰ ভিতৰত এজন "কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ" অন্তৰ্ভুক্ত হব নে নাই সেয়া পৰীক্ষা কৰাটো প্ৰয়োজনীয় হৈ পৰে। "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিটো সাক্ষ্য আইনত সংজ্ঞায়িত কৰা হোৱা নাই।

২২) সাধাৰণ দফা আইন, ১৮৯৭-ৰ ধাৰা ৩, উপধাৰা (৩২)-এ "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিটো তলত দিয়া ধৰণে সংজ্ঞায়িত কৰিছেঃ

“(৩২) "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিটোৰে বৰ্তমান বলৱৎ হৈ থকা ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিত উল্লেখিত দণ্ডাধীশৰ সকলো বা যিকোনো ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰিব পৰা প্ৰতিজন ব্যক্তিকে সাঙুৰি লব;"

সেয়েহে, আমি ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ বিধানসমূহ পৰীক্ষা কৰিব লাগিব।

২৩) ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ৩ নং ধাৰাত প্ৰসংগ উত্থাপনৰ নিয়মৰ ব্যৱস্থা আছে। ধাৰা ৩ৰ উপ-ধাৰা(১)ত স্পষ্ট কৰা হৈছে যে কাৰ্যবিধিত "দণ্ডাধীশ" শব্দটোক কেনেকৈ বুজিব লাগে, আনকি যেতিয়া ইয়াক বৰ্ণনা কৰিবলৈ কোনো অতিৰিক্ত শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা নহয়। ধাৰাটোত উল্লেখ কৰা হৈছে যে উপ-ধাৰা(২) আৰু (৩) বৰ্তমানৰ বিষয়ৰ বাবে গুৰুত্বপূৰ্ণ নহয়, কিন্তু উপ-ধাৰা(৪) প্ৰাসংগিক আৰু ইয়াৰ অধিক ব্যাখ্যা কৰা হৈছে-

“(৪) য'ত, এই কাৰ্যবিধিৰ বাহিৰে আন যিকোনো আইনৰ অধীনত, দণ্ডাধীশে ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা কাৰ্যসমূহ বিষয়সমূহৰ সৈতে সম্পৰ্কিত -

(ক) য'ত যিকোনো ব্যক্তিক তদন্ত বা বিচাৰ কৰাৰ বাবে যিকোনো শাস্তি বা জৰিমনা বা আটকৰ কৰা বা যিকোনো আদালতৰ সন্মুখত বিচাৰৰ বাবে প্ৰেৰণ কৰাৰ প্ৰভাৱ থকা যিকোনো সাক্ষ্যৰ মূল্যায়ন বা স্থানান্তৰ কৰা বা যিকোনো সিদ্ধান্ত প্ৰস্তুত কৰা অন্তৰ্ভুক্ত থাকে, সেইবোৰ এই কাৰ্যবিধিৰ বিধান সাপেক্ষে ন্যায়িক দণ্ডাধীশৰ দ্বাৰা প্ৰয়োগৰ যোগ্য হ'ব;

(খ) যিবোৰ কাৰ্য প্ৰশাসনিক বা কাৰ্যবাহী প্ৰকৃতিৰ, যেনে অনুজ্ঞাপত্ৰ প্ৰদান কৰা, অনুজ্ঞাপত্ৰ নিলম্বন কৰি ৰখা বা বাতিল কৰা, গোচৰৰ অনুমতি প্ৰদান কৰা বা গোচৰ প্ৰত্যাহাৰ কৰা, সেইবোৰ ওপৰোক্ত বিধান অনুসৰি, কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ দ্বাৰা প্ৰয়োগৰ যোগ্য হ'ব।"

এই ৰায়ত উপ-ধাৰা (৪)ৰ বিধান অলপ পিছত পৰীক্ষা কৰা হ'ব।

২৪) ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ৬নং ধাৰাই বিভিন্ন ধৰণৰ ফৌজদাৰী আদালত স্থাপনৰ কথা বিবেচনা কৰিছে। সেইবোৰ হল-(১) সত্ৰ আদালত;(২) প্ৰথম শ্ৰেণী ন্যায়িক দণ্ডাধীশ আৰু যিকোনো মহানগৰীয় অঞ্চলত মহানগৰ দণ্ডাধীশ;(৩) দ্বিতীয় শ্ৰেণী ন্যায়িক দণ্ডাধীশ আৰু(৪)কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ । সেয়েহে, ৬নং ধাৰাই ন্যায়িক দণ্ডাধীশ আৰু কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ মাজত এক স্পষ্ট পাৰ্থক্য দাঙি ধৰে। ন্যায়িক দণ্ডাধীশ আৰু কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ সকলৰ ক্ষমতা ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ বিভিন্ন ধাৰাত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে । ৬নং ধাৰাত উল্লেখ কৰা ন্যায়িক দণ্ডাধীশৰ বিভিন্ন বিষয় ১২নং ধাৰাৰ পৰা ১৯ নং ধাৰালৈ স্পষ্টভাৱে উল্লেখ আছে। ২০নং ধাৰাত কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ সকলৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। এই গোচৰত প্ৰাসংগিক হোৱা ধাৰা ২০(১) তলত উল্লেখ কৰা হল-

“২০) কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ-(১)প্ৰতিখন জিলা আৰু প্ৰতিখন মহানগৰ অঞ্চলত ৰাজ্য চৰকাৰে যিমান উপযুক্ত বিবেচনা কৰে সিমান লোকক কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ হিচাপে নিযুক্তি দিব পাৰে আৰু তেওঁলোকৰ মাজৰ এজনক জিলা দণ্ডাধীশ হিচাপে নিযুক্তি দিব।”

২৫) ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ২১নং ধাৰাই ৰাজ্য চৰকাৰক বিশেষ কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ নিযুক্তিৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰে; যাৰ সবিশেষ এই গোচৰত প্ৰয়োজনীয় নহয় । ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ২২নং ধাৰাত কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ স্থানীয় অধিকাৰক্ষেত্ৰৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ২৩নং ধাৰাত কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ পদানুক্ৰম আৰু বিভিন্ন কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ এক্তিয়াৰ আৰু ক্ষমতাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে। ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিয়ে

কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশক প্ৰদান কৰা ক্ষমতা সমূহ নিৰ্দিষ্ট, উদাহৰণস্বৰূপে, ১০৭, ১০৮, ১০৯ আৰু ১১০ ধাৰাৰ অধীনত আইন সভাই "কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিটো স্পষ্টভাৱে উল্লেখ কৰিছে। আমি এই গোচৰৰ উদ্দেশ্যৰ বাবে কাৰ্যবিধিৰ প্ৰতিটো সবিশেষ ভালদৰে পৰীক্ষা কৰাৰ অভিপ্ৰায় নাই । উল্লেখিত বিধানসমূহত ন্যায়িক আৰু কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশসকলৰ কি ক্ষমতা, কাৰ্য্য আৰু সীমাবদ্ধতা আছে সেই সম্পৰ্কে কাৰ্যবিধিৰ সামগ্ৰিক গাঁথনিটো ধৰি লোৱাত সহায় কৰিবলৈহে আলোকপাত কৰা হৈছে।

২৬) দুটা শ্ৰেণীৰ দণ্ডাধীশৰ মাজত ক্ষমতাৰ পৃথকীকৰণৰ সন্দৰ্ভত ধাৰা ৩(১)ত নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ কোনো উপযুক্ত শব্দ অবিহনে দণ্ডাধীশৰ যিকোনো প্ৰসংগত এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশ বুলি গণ্য কৰা হ'ব যত কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ অন্তৰ্ভুক্ত হৈ নাথাকে। সংসদ এই কথাটোৰ প্ৰতিও সচেতন আছিল যে সংসদৰ দ্বাৰা প্ৰণয়ন কৰা বিভিন্ন আইনৰ অধীনত, কোনো নিৰ্দিষ্ট পৰিস্থিতিত ন্যায়িক বা কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশে এনে ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰিব লাগিব নে নাই সেয়া ধাৰ্য নকৰাকৈ দণ্ডাধীশে ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰিব লাগিব। সংসদে ধাৰা ৩ৰ উপ-ধাৰা (৪)ত উল্লেখ কৰা উক্তিৰ জৰিয়তে এইটো স্পষ্ট কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয় যে যেতিয়াই সংসদে কোনো আইনত (ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ বাহিৰে) কৰা উল্লেখ ন্যায়িক দণ্ডাধীশ নে কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ বুলি প্ৰশ্ন উত্থাপন হয়, তেতিয়া প্ৰয়োগ কৰিবলগীয়া ক্ষমতাৰ প্ৰকৃতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ইয়াৰ ব্যাখ্যা কৰিব লাগে। অৰ্থাৎ কোন ধৰণৰ দণ্ডাধীশ (ন্যায়িক বা কাৰ্যবাহী)ৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰিব লাগে সেয়া সংলগ্ন ক্ষমতাৰ প্ৰকৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। উপধাৰা(৪) ৰ আঁচনিৰ পৰা দেখা যায় যে য'ত ক্ষমতা সম্পূৰ্ণৰূপে প্ৰশাসনিক প্ৰকৃতিৰ হয়, এনে ক্ষমতা এজন কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশে প্ৰয়োগ কৰিব লাগিব। আনহাতে, য'ত প্ৰয়োগ কৰিব লগা

ক্ষমতা এনেকুৱা হয় য'ত সাক্ষ্যৰ বিবেচনা বা সিদ্ধান্ত লব লগা বিষয় জৰিত থাকে যিয়ে যিকোনো ব্যক্তিক যিকোনো দণ্ড, জৰিমনা বা আটক কৰি ৰখা আদিৰ লগত সম্পৰ্কিত কৰে, তেতিয়া এনে কাৰ্যসমূহ ন্যায়িক ন্যায়াধীশে কৰিব লাগিব।

২৭) ওপৰোক্তবোৰৰ আলোচনাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত আমি এই অভিমত প্ৰকাশ কৰোঁ যে ভাৰতীয় সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰাৰ অধীনত উল্লেখ থকা "ন্যায়িক" অভিব্যক্তিটোৱে কেৱল এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশক বুজাব কিয়নো আৰক্ষী জিম্মাত থকা এজন ব্যক্তিৰ স্বীকাৰোক্তি লিপিবদ্ধ কৰা এজন দণ্ডাধীশৰ কাৰ্য্যই স্বীকাৰোক্তি কৰা ব্যক্তিজনক শাস্তি প্ৰদান কৰাৰ সম্ভাৱনা আছে। আমি লাভ কৰা এই উপসংহাৰটোৱে সাক্ষ্য আইনৰ ২৫ৰ পৰা ২৭নং ধাৰাৰ ব্যৱস্থাৰ পৰাই অধিক সমৰ্থন লাভ কৰে। সাক্ষ্য আইনৰ ২৫নং ধাৰাই সুনিৰ্দিষ্ট শব্দেৰে ঘোষণা কৰে যে এজন আৰক্ষী বিষয়াৰ ওচৰত কৰা স্বীকাৰোক্তি অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য হিচাপে ব্যবহাৰ কৰা নহ'ব। এই ঘোষণা আঁৰৰ যুক্তিটো বহুতো সিদ্ধান্তৰ দ্বাৰা অতি ভালদৰে নিষ্পত্তি কৰা হৈছে যে এনে ব্যৱস্থাৰ অবিহনে আৰক্ষীয়ে ক্ষতিকাৰক পদ্ধতিৰে অভিযুক্তৰ পৰা স্বীকাৰোক্তি উলিওৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে। আইনখনৰ ২৬নং ধাৰা আৰু ২৫নং ধাৰাৰ মাজত এক বৃহৎ পাৰ্থক্য আছে। আনহাতে ২৫নং ধাৰা এজন আৰক্ষী বিষয়াৰ ওচৰত কৰা স্বীকাৰোক্তিক প্ৰমাণ হিচাপে লোৱাটো নিষিদ্ধ কৰে, আৰু ২৬নং ধাৰা অভিযুক্তজন আৰক্ষী জিম্মাত থকাৰ সময়ত যিকোনো ব্যক্তিৰ ওচৰত কৰা স্বীকাৰোক্তিক প্ৰমাণ হিচাপে লোৱাটো নিষিদ্ধ কৰে। স্পষ্টভাৱে, আৰক্ষীয়ে জিম্মাত থকাৰ সময়ত অভিযুক্তজনৰ পৰা স্বীকাৰোক্তি উলিয়াবলৈ বাধ্য কৰাৰ বাবে আৰু ২৫নং ধাৰাৰ অধীনত

অন্তৰ্ভুক্ত আইনৰ প্ৰতিৰোধক কৌশলপূৰ্ণভাৱে প্ৰতিহত কৰি এই কথা প্ৰকাশৰ বাবে এই ব্যৱস্থা কৰা হৈছে যে স্বীকাৰোক্তি প্ৰকৃততে এজন আৰক্ষী বিষয়াৰ ওচৰত কৰা হোৱা নাছিল, কিন্তু আন কাৰোবাৰ ওচৰতহে কৰা হৈছিল। ২৫নং ধাৰা আৰু ২৭নং ধাৰাৰ ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে উচ্চতম ন্যায়ালয়ে ভেৰু সিং বনাম ৰাজস্থান ৰাজ্য, (১৯৯৪) ২ এছচিচি ৪৬৭ গোচৰত পৰীক্ষা কৰিছিল য'ত ১৬নং দফাত উচ্চতম ন্যায়ালয়ে কৈছিল–

“১৬. ..... সাক্ষ্য আইনৰ ২৫নং ধাৰাৰ বিধান অনুসৰি কোনো পৰিস্থিতিতে আৰক্ষী বিষয়াৰ ওচৰত কৰা স্বীকাৰোক্তি অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে প্ৰমাণ হিচাপে গ্ৰহণযোগ্য নহয় । এই ধাৰাটোৱে কেৱল অভিযুক্তজন মুক্ত হৈ থকাৰ সময়ত আৰু আৰক্ষীৰ জিম্মাত নথকাৰ লগতে যিকোনো তদন্ত আৰম্ভ হোৱাৰ আগতে এনে এজন ব্যক্তিয়ে কৰা স্বীকাৰোক্তিৰ বিষয়টোও সামৰি লয় । ২৫নং ধাৰাত উল্লেখিত "যিকোনো অপৰাধৰ আচামী" অভিব্যক্তিটোৱে এজন আচামীৰ গোচৰক সামৰি ল'ব যিয়ে বিচাৰৰ সন্মুখীন হৈ আছে, তেওঁ স্বীকাৰোক্তি প্ৰকাশ কৰাৰ সময়ত তেওঁক গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হৈছিল নে নাই বা সেই গোচৰত আচামী হিচাপে জিম্মাত ৰখা হৈছিল নে নাই । সাক্ষ্য আইনৰ ২৫নং ধাৰাৰ অধীনত এজন আৰক্ষী বিষয়াৰ ওচৰত দিয়া স্বীকাৰোক্তিৰ অগ্ৰহণযোগ্যতা ৰাজহুৱা নীতিৰ আধাৰত আধাৰিত। সাক্ষ্য আইনৰ ২৫নং ধাৰাই কেৱল এজন আৰক্ষী বিষয়াৰ ওচৰত অভিযুক্তই কৰা অপৰাধ স্বীকাৰ বা আৰক্ষী বিষয়াৰ জিম্মাত থকাৰ সময়ত তেওঁ কৰা অপৰাধৰ প্ৰমাণক নিষিদ্ধ কৰাই নহয়, বৰঞ্চ অপৰাধ সংঘটিত হোৱাৰ সৈতে সম্পৰ্কিত সকলো অপৰাধমূলক তথ্য স্বীকাৰোক্তিত উল্লেখ থাকিলেও তাক নিষিদ্ধ কৰে। সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰাত আৰক্ষী বিষয়াৰ বাহিৰে আন এজন ব্যক্তি

ওচৰত কৰা স্বীকাৰোক্তিৰ গ্ৰহণযোগ্যতাৰ ওপৰত আংশিক নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰা হৈছে যদিও আমি এই গোচৰত ইয়াৰ সৈতে জড়িত নহও। সাক্ষ্য আইনৰ ২৭নং ধাৰাটো এক চৰ্তাৱলী বা ব্যতিক্ৰম প্ৰকৃতিৰ, যিয়ে সাক্ষ্য আইনৰ ২৫ আৰু ২৬নং ধাৰাৰ দ্বাৰা আৰোপ কৰা নিষেধাজ্ঞা আংশিকভাৱে উঠাই লয় আৰু আৰু এনে তথ্যৰ ইমানখিনি গ্ৰহণযোগ্য কৰি তোলে, সেয়া স্বীকাৰোক্তিৰ সমান হওক বা নহওক, তাৰ দ্বাৰা আৱিষ্কাৰ কৰা সত্যৰ সৈতে জড়িত, যেতিয়া আৰক্ষীৰ জিম্মাত থকাৰ সময়ত অপৰাধৰ অভিযোগত অভিযুক্ত ব্যক্তিয়ে কৰে। ১৬৪ নং ধাৰাত তদন্তৰ সময়ত দিয়া বক্তব্য বা স্বীকাৰোক্তি ধাৰাটোত উল্লেখ থকা সুৰক্ষাৰ অধীনত দণ্ডাধীশে লিপিবদ্ধ কৰিব পাৰে আৰু গোচৰৰ বিচাৰত ইয়াৰ ওপৰত আস্থা প্ৰকাশ কৰিব পাৰি ।

২৮) আইন সভাই স্পষ্টভাৱে মতামত দিছিল যে আৰক্ষীৰ জিম্মাত থকাৰ সময়ত এজন অভিযুক্তৰ দ্বাৰা কৰা যিকোনো ধৰণৰ স্বীকাৰোক্তি অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে অভিযোগ আৰোপিত কৰা যিকোনো অপৰাধৰ বিচাৰ সময়ত অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে সাক্ষ্য হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব নালাগে। আইন প্ৰণেতাসকলৰ অভিজ্ঞতা আৰু মানৱজাতিৰ ইতিহাসৰ ওপৰত আধাৰিত এক নীতি। অৱশ্যে, আইন সভাই কিন্তু ধাৰা ২৬ৰ অধীনত থকা নিয়মৰ ব্যতিক্ৰমৰ স্বীকৃতি দিছিল, অৰ্থাৎ আৰক্ষীৰ জিম্মাত থকা অভিযুক্তই আৰক্ষী বিষয়াৰ বাহিৰে আন কোনো ব্যক্তিক দিয়া স্বীকাৰোক্তি, যদিহে এনে স্বীকাৰোক্তি দণ্ডাধীশৰ উপস্থিতি কৰা নহয়। আমি ধাৰণা কৰিব পৰা একমাত্ৰ কাৰণটো হ'ল কাৰ্যবাহী আৰু ন্যায়পালিকাৰ মাজত ক্ষমতাৰ পৃথকীকৰণ আৰু প্ৰয়োজনীয়তা, বিশ্বাস আৰু আশাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি যে

ন্যায়পালিকাই কাৰ্যবাহীসকলৰ কৰ্তৃত্বৰ দ্বাৰা সম্পূৰ্ণ স্বতন্ত্ৰ আৰু প্ৰভাৱহীনভাৱে কাম কৰে আৰু সেয়েহে, ন্যায়িক দণ্ডাধীশৰ উপস্থিতিয়ে এজন আৰক্ষী বিষয়াৰ দ্বাৰা অভিযুক্তৰ পৰা আইনত অনুমোদিত নোহোৱা পদ্ধতিৰ দ্বাৰা স্বীকাৰোক্তি উলিওৱাৰ সম্ভাৱনাটো নোহোৱা কৰে। কেৱল এজন স্বতন্ত্ৰ দণ্ডাধীশ উপস্থিত থাকিলেই নিশ্চিত হয় যে আইনে অনুমোদন নকৰা পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰি স্বীকাৰোক্তি লাভ কৰা নহয়। যদিও আচামীক স্বীকাৰোক্তি দিয়াবলৈ দণ্ডাধীশৰ আগত হাজিৰ কৰোৱাৰ আগতে আচামীক এনে কোনো অগ্ৰহণযোগ্য পদ্ধতিৰে প্ৰভাৱিত কৰা হয়, আইন সভাই আশা কৰিছিল যে অভিযুক্তজনে দণ্ডাধীশ ওচৰত অভিযোগ কৰাৰ সুবিধা লাভ কৰিব যে তেওঁক স্বীকাৰোক্তি দিবলৈ বাধ্য কৰা হৈছে আৰু এনে অভিযোগৰ ভিত্তিত দণ্ডাধীশে অভিযুক্তক আৰক্ষীৰ অত্যাচাৰৰ পৰা ৰক্ষা কৰিব । দণ্ডাধীশক অৰ্পন কৰা এক অতি পৱিত্ৰ কৰ্তব্য যিয়ে আৰক্ষীৰ জিম্মাত থকাৰ সময়ত এজন অভিযুক্তৰ স্বীকাৰোক্তি লিপিবদ্ধ কৰে বা কৰাৰ সময়ত উপস্থিত থাকিব লাগে, সেই কৰ্তব্য ন্যায়িক দণ্ডাধীশে সদায় মনত ৰাখিব লাগিব । চূড়ান্ত বিশ্লেষণত আমি পাওঁ যে আচামীৰ দ্বাৰা কৰা যিকোনো ধৰণৰ বলপূৰ্বক সাক্ষ্য সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ২০, উপ-অনুচ্ছেদ(২)ৰ সম্পূৰ্ণ উলংঘন হ'ব। ঠিক ওপৰত উল্লেখ কৰা কাৰণবোৰৰ বাবেই সংসদত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ধাৰা ১৬৪(২)ৰ অধীনত ন্যায়িক দণ্ডাধীশ, যিয়ে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ধাৰা ১৬৪ৰ অধীনত স্বীকাৰোক্তি লিপিবদ্ধ কৰিব তেওঁৰ ওপৰত স্পষ্টভাৱে কিছুমান কৰ্তব্য নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছিল। এইটো এটা আচৰিত যুক্তি হ'ব যে ধাৰা ১৬৪ৰ অধীনত ন্যায়িক দণ্ডাধীশৰ দ্বাৰা লিপিবদ্ধ কৰা স্বীকাৰোক্তি, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ধাৰা ১৬৪(২)ৰ আৰু ১৬৪(৪)ৰ

অধীনত নিৰ্ধাৰিত চৰ্তসমূহ মানি নচলাৰ বাবে নচ্যাৎ কৰা হ'ব আৰু সেয়েহে, সেই স্বীকাৰোক্তি, স্বীকাৰোক্তি কৰা আচামীৰ বিৰুদ্ধে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি, কিন্তু সাক্ষ্য আইনৰ ধাৰা ২৬ৰ অধীনত উল্লেখ থকা মতে দণ্ডাধীশজন আনকি ন্যায়িক দণ্ডাধীশ হোৱাৰো প্ৰয়োজন নাই আৰু সেয়েহে, ধাৰা ১৬৪(২)ৰ আৰু ১৬৪(৪)ৰ প্ৰয়োজনীয়তা মানি চলিবলৈ কোনো বাধ্যবাধকতাও নাই, কিন্তু এনে দণ্ডাধীশে লিপিবদ্ধ কৰা স্বীকাৰোক্তি অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে নিজৰ দোষ প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ বাবে সাক্ষ্য হিচাপে ব্যবহাৰ কৰিব পাৰি।

২৯)ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা আমি এটা অপৰিহাৰ্য সিদ্ধান্তত উপনীত হোৱাৰ বাহিৰে কোনো বিকল্প নাই যে সাক্ষ্য আইনৰ ধাৰা ২৬ত থকা "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিটোৰ অৰ্থ কেৱল এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশ হ'ব কিন্তু এজন কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ নহয়।”

৩০) ৰেফাৰেল আদেশত আমি পাইছো যে পৰৱৰ্তী খণ্ড বিচাৰপীঠে অনুপম দাস (ওপৰত উল্লেখিত) গোচৰৰ ৰায়ৰ ২৮ আৰু ২৯নং দফাত পূৰ্বৰ খণ্ড বিচাৰপীঠে দিয়া সিদ্ধান্তত কিছু বিভ্ৰান্তি থকা দেখা পাইছিল আৰু সেই বিভ্ৰান্তি হল যে ২৮ নং দফাত এইটো উল্লেখ কৰা হৈছিল যে ২৬নং ধাৰাৰ অধীনত দণ্ডাধীশজন আনকি ন্যায়িক দণ্ডাধীশ হোৱাৰ প্ৰয়োজনো নাই, কিন্তু ২৯নং দফাত এইটো উল্লেখ কৰা হৈছিল যে ২৬নং ধাৰাৰ অধীনত দণ্ডাধীশে কেৱল ন্যায়িক দণ্ডাধীশকহে বুজায়, কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ নহয়।

৩১) আমি ভয় কৰোঁ যে আমি এনে যুক্তি ৰেফাৰেল আদেশৰ ক্ষেত্ৰত গ্ৰহণ কৰিব পাৰোঁ নে । অনুপম দাসৰ (ওপৰত উল্লেখ কৰা) গোচৰৰ ৰায়ৰ ২৮ আৰু ২৯নং দফা ওপৰত উল্লেখ কৰা হৈছে । ২৮নং দফাটো সাধাৰণভাৱে পঢ়িলে দেখা যায় যে পূৰ্বৰ খণ্ড বিচাৰপীঠে পৰ্যবেক্ষণ কৰিছিল যে- এইটো এটা আচৰিত যুক্তি

হ'ব যে ধাৰা ১৬৪ৰ অধীনত ন্যায়িক দণ্ডাধীশৰ দ্বাৰা লিপিবদ্ধ কৰা স্বীকাৰোক্তি, ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ধাৰা ১৬৪(২)ৰ আৰু ১৬৪(৪)ৰ অধীনত নিৰ্ধাৰিত চৰ্তসমূহ মানি নচলাৰ বাবে নচ্যাৎ কৰা হ'ব আৰু সেয়েহে, স্বীকাৰোক্তি কৰা আচামীৰ বিৰুদ্ধে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি, কিন্তু সাক্ষ্য আইনৰ ধাৰা ২৬ৰ অধীনত উল্লেখ থকা মতে দণ্ডাধীশজন, আনকি ন্যায়িক দণ্ডাধীশ হোৱাৰো প্ৰয়োজন নাই, যাৰ বাবে, ধাৰা ১৬৪(২)ৰ আৰু ১৬৪(৪)ৰ প্ৰয়োজনীয়তা মানি চলিবলৈ কোনো পদ্ধতিগত সুৰক্ষা ব্যৱস্থা নাই, কিন্তু এনে দণ্ডাধীশে লিপিবদ্ধ কৰা স্বীকাৰোক্তি অভিযুক্তৰ বিৰুদ্ধে নিজৰ দোষ প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ বাবে সাক্ষ্য হিচাপে ব্যবহাৰ কৰিব পাৰি। এনে বিশ্লেষণৰ পিছত, ২৯নং দফাত এই সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছিল যে সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰাত থকা "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিটোৰ অৰ্থ কেৱল এজন ন্যায়িক দণ্ডাধীশহে হ'ব কিন্তু কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ নহয়। ইয়াত কোনো ধৰণৰ বিভ্ৰান্তি নাই। অনুপম দাসৰ (ওপৰত উল্লেখ কৰা) গোচৰত দিয়া ৰায়ৰ আইনী স্থিতিৰ ব্যাখ্যা স্পষ্ট আৰু দ্ব্যৰ্থহীন। সেয়েহে, অনুপম দাস (ওপৰত উল্লেখ কৰা) গোচৰত দিয়া ৰায়ৰ ২৮ আৰু ২৯নং দফাত কিছু বিভ্ৰান্তি থকা দেখা যায় বুলি ৰেফাৰেল আদেশত কৰা পৰ্যবেক্ষণ সম্ভৱতঃ ন্যায়সঙ্গত নাছিল। কোৰোনাৰৰ আইন, ১৮৭১-ৰ প্ৰসংগ, যত কোৰোনাৰসকলক সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং ধাৰা মতে দণ্ডাধীশ বুলি গণ্য কৰা হৈছিল, ইয়াত ওপৰত উল্লেখ কৰা একেটা কাৰণতে ভুলকৈ উল্লেখ কৰা হৈছে যে যেতিয়া ক'ৰনাৰ আইন প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল তেতিয়া ন্যায়িক দণ্ডাধীশৰ আৰু কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য নাছিল।

৩২) অনুপম দাসৰ (ওপৰত উল্লেখ কৰা) গোচৰত লোৱা দৃষ্টিভংগীৰ পিছত এই ন্যায়ালয়ৰ আন এখন খণ্ড বিচাৰপীঠে ৰতন সিং বনাম অসম ৰাজ্য, ২০১২ (৬) জি.এল.জে. (এন.অ.চি.) ১২৩ গোচৰত এই সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিছিল যে ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ১৯৭৩-ৰ ধাৰা ৩-ৰ দ্বাৰা নিৰ্ধাৰিত বিধানৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি

প্ৰসংগত অন্যথা প্ৰয়োজনীয় নহ'লে, দণ্ডাধীশ বুলি কৰা উল্লেখক ন্যায়িক দণ্ডাধীশৰ উল্লেখ বুলি ধৰিব লাগে । ইয়াৰ উপৰিও এইটো ধাৰণা কৰা হৈছিল যে আৰক্ষী জিম্মাত থকাৰ সময়ত এজন অতিৰিক্ত সহকাৰী আয়ুক্তৰ উপস্থিতিত প্ৰদান কৰা স্বীকাৰোক্তি এজন দণ্ডাধীশৰ উপস্থিতিত দিয়া স্বীকাৰোক্তি হিচাপে গণ্য কৰিব নোৱাৰি; ই সাক্ষ্য আইনৰ ২৫নং আৰু ২৬নং ধাৰাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হ'ব আৰু সেয়েহে, এনে স্বীকাৰোক্তিক স্বীকাৰোক্তি দিয়া ব্যক্তিৰ বিৰুদ্ধে আইনী প্ৰমাণ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব নোৱাৰি।

৩৩) মাদ্ৰাজ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰো এইটোৱেই দৃষ্টিভংগী আছিল আৰু সেই উচ্চ ন্যায়ালয়ৰো কেইবাটাও ৰায়ত ইয়াৰ অভিব্যক্তি বিচাৰি পোৱা যায়। পালানিস্বামী উৰফে কুঞ্জুপাইয়ান বনাম ৰাজ্য চৰকাৰ, ফৌজদাৰী আপীল নং ৫৪১/২০০৫ ত ২২.৩.২০১৩ তাৰিখে দিয়া ৰায়ত মাদ্ৰাজ উচ্চ ন্যায়ালয়ে উল্লেখ কৰিছে যে সাক্ষ্য আইনখন ১৯৭৩ চনৰ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি প্ৰণয়ন হোৱাৰ পূৰ্বে প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল। ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি ১৯৭৩-ৰ ধাৰা ৩(৩)-অনুসৰি, সাক্ষ্য আইনৰ ধাৰা ২৬-ত উল্লেখ কৰা "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিয়ে কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশক নুবুজায়। ফলস্বৰূপে, সাক্ষ্য আইনৰ ২৬নং দফাত থকা "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিটোৰ অৰ্থ কেৱল ন্যায়িক দণ্ডাধীশহে হব । গতিকে কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশৰ উপস্থিতিত আৰক্ষীয়ে লিপিবদ্ধ কৰা বা ভিডিঅ'গ্ৰাফী কৰা কোনো ব্যক্তিৰ স্বীকাৰোক্তি সাক্ষ্য আইনৰ ২৫ আৰু ২৬নং ধাৰাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হব। আকৌ কালাম ওৰফে আব্দুল কালাম বনাম আৰক্ষী পৰিদৰ্শক, (২০১১ এছ.চি.চি. অনলাইন মাদ ৩৭১)-ৰ গোচৰত মাদ্ৰাজ উচ্চ ন্যায়ালয়ে ১৯৭৩ চনৰ ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধিৰ ধাৰা ৩(৩)-ৰ সৈতে সাক্ষ্য আইনৰ ধাৰা ২৬-ৰ ব্যৱস্থাসমূহ পৰীক্ষা কৰিছিল আৰু ১৯৭৩ চনত ফৌজদাৰী কাৰ্যবিধি বলবৎ হোৱাৰ পূৰ্বে সাক্ষ্য আইন প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল বুলি পৰ্যবেক্ষণ কৰি

কয় যে সাক্ষ্য আইনৰ ধাৰা ২৬-ত উল্লেখ থকা "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিটোৰ অৰ্থ কেৱল ন্যায়িক দণ্ডাধীশহে হব ।

৩৪) সেয়েহে, অনুপম দাস (ওপৰত উল্লেখ কৰা) গোচৰত খণ্ড বিচাৰপীঠে প্ৰকাশ কৰা মতামতবোৰে সঠিক আইনী স্থিতি নিৰ্ধাৰণ কৰে আৰু যথাৰ্থভাৱে কবলৈ গলে, এই প্ৰসংগ আমাৰ সন্মুখত উল্লেখ কৰাটো প্ৰকৃততে প্ৰয়োজনীয়নেই নাছিল বুলি সিদ্ধান্তত উপনীত হবলৈ আমাৰ মনত কোনো দ্বিধা নাই।

৩৫) ইয়াৰ বাহিৰে আমি আৰু একো কব নিবিচাৰো।

৩৬) ফলস্বৰূপে, আমি সিদ্ধান্তত উপনীত হও যে অনুপম দাস (ওপৰত উল্লেখ কৰা) গোচৰত লোৱা সিদ্ধান্তই সঠিক আইনী প্ৰস্তাৱটো নিৰ্ধাৰণ কৰে আৰু সেই অনুসৰি, আমি প্ৰসংগটোৰ উত্তৰ দি সিদ্ধান্তত লও যে সাক্ষ্য আইনৰ ধাৰা ২৬-ত উল্লেখ থকা "দণ্ডাধীশ" অভিব্যক্তিটোৰ অৰ্থ কেৱল ন্যায়িক দণ্ডাধীশহে হব, কাৰ্যবাহী দণ্ডাধীশ নহয়।

৩৭) যিহেতু আমি ওপৰত উল্লেখ কৰা ধৰণে প্ৰসংগটোৰ উত্তৰ দিছো, দুয়োটা আপীলৰ চূড়ান্ত নিষ্পত্তিৰ বাবে পঞ্জীয়ণ বিভাগে ৰোষ্টাৰ অনুসৰি উপযুক্ত বিচাৰপীঠত উত্থাপন কৰিব।

৩৮) গতিকে এইদৰে প্ৰসংগটোৰ উত্তৰ দিয়া হল।

অনুবাদক- সুচেনজিৎ বায়ন, জেষ্ঠ অনুবাদক

DISCLAIMER

"The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the

judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation".

("স্থানীয় ভাষালৈ অনুদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাবে অন্য ক্ষেত্ৰত অনুদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহ'ব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়ণৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৱেই সঠিক বিবেচিত হ'ব।")

....